

O Ğ L A K K L A S İ K L E R İ

GIOVANNI BOCCACCIO
DECAMERON

Türkçesi: *Rekin Teksoy*

İç dünyanızın nasıl duyarlı olduğunu düşündükçe, bu kitabın başlangıcının sizleri üzüntüye boğmasından korkuyorum, sevgideğer kadınlar. Çünkü kitabımın giriş bölümünün konusu, bugün sona ermiş olsa da, yol açtığı yıkımı görenlerin, duyanların, acısını anılarında taşıdıkları ölüm saçan veba salgını. Sakın, ürküp de okumaktan vazgeçmeye kalkmayın. Kitabın gözyaşları, ahlar vahlar içinde sürüp gideceğini sanmayın. Başlangıcın ürkütücülüğü mü, diyorsunuz? Yanıbaşında bir ovanın uzandığı, dik, sarp bir tepeye tırmandığınızı düşünün. Çıkış ne denli çetin olursa, ova o denli güzel görünür gözlere. Sevincin bittiği yerde hüznün başlar ama sevinç geri geldiğinde de dertler sona erer. Bu kısa (kısa diyorum, çünkü birkaç sayfa sürecek) sıkıntıyı, size söz verdiğim gibi keyifli, neşeli bölümler izleyecek. Bu açıklamayı yapmasaydım, giriş bölümü böyle bir beklentiye yol açamazdı sizde. Sizi, istediğim yere, önerdiğim sarp yol yerine başka bir yoldan götürmeyi doğrusu ben de isterdim. Ama daha sonra okuyacaklarınızın kaynağını açıklamak için bu anımsatmayı yapmak zorundaydım. Kaçınılmaz bir zorunluk yazdırdı bu girişi bana.

Tanrının oğlunun insan kılığına girişinin bin üç yüz kırk sekizinci yılında* İtalya'nın ünlü kentlerinin en soylusu Floransa'da, ölüm saçan bir veba salgını baş gösterdi. İster yıldızların etkisiyle ortaya çıkmış olsun, ister

* Yeni yıl her yerde 1 Ocak'ta (İsa'nın sünneti) başlamıyor, kimi yerlerde 25 Aralık'ta (İsa'nın doğumu), Floransa gibi kimi yerlerde ise 25 Mart'ta (Meryem'in gebe kalması) başlıyordu

insanların işledikleri suçlar nedeniyle Tanrı tarafından gönderilmiş olsun, veba birkaç yıl önce doğu ülkelerinde görülmüş, çok sayıda can kaybına yol açmıştı. Daha sonra durmadan yayılarak Batı'ya ulaştı. Koruyucu önlemler etkisiz kaldı. Özel görevliler kentin çöplerini temizlediler. Hastaların kentten içeri girmeleri yasaklandı. Sağlık önlemleri arttırıldı. Ayinlerde bir kez değil, belki bin kez aman dilendi. Sofular Tanrı'ya yakardılar. Hiçbiri işe yaramadı. Sözünü ettiğim yılın baharının ilk günlerinde, amansız hastalık birden korkunç etkisini göstermeye başladı.

Doğuda, hastanın burnundan kan gelmesi, ölümün kaçınılmazlığının belirtisi sayılıyordu. Bizde ise, salgının başlangıcında erkeklerde de, kadınlarda da, kasıkta, koltuk altlarında yumrular ortaya çıkıyordu; kimisi elma, kimisi yumurta büyüklüğüne ulaşıyor, kimisi daha iri, kimisi daha ufak oluyordu. Halk dilinde hıyarcık deniyordu bunlara. Önce ortaya çıktıkları yerden sonra ölüm tohumları ekmek için vücudun her yerine yayılıyorlardı. Daha sonra, hastalığın belirtisi kara ya da mor lekeler dönüşüyor, lekeler kollarda, bacaklarda, vücudun başka yerlerinde görülüyor, kimi kez iri, aralıklı, kimi kez küçük, yanyana oluyorlardı. Hıyarcığın kaçınılmaz bir ölüm belirtisi olması gibi, leke de taşıyıcı için aynı anlama geliyordu. İyileşme bir yana, biraz düzelmeye sağlayan hiçbir ilaç, hiçbir çare yoktu. Belki hastalığın yapısı engeldi buna. Belki de hekimler bilgisizdi (diplomalıların yanı sıra, hiçbir tıp bilgisi edinmeden hekimlik yapan kadınların, erkeklerin sayısında büyük artış olmuştu). Bilgileri hastalığın kökenine inmeye, gerekli

ilaçları bulmaya yetmiyordu. İyileşebilen hasta yok gibiydi, sözünü ettiğim belirtilerin ortaya çıkmasını izleyen üç gün içinde hasta ölüyordu. Hastaya göre, ölüm daha erken ya da daha geç olabiliyordu; genellikle ateş görülüyor, başka belirti ortaya çıkmıyordu.

Hastalar gün boyunca hastalığı sağlıklı insanlara bulaştırdıklarından, salgın hızla yayılıyordu; tıpkı yanı başındaki kuru, yağlı nesnelere beslenen bir ateş gibi. Hastalık yalnızca hastaların sağlıklı kişilerle konuşmaları, birarada olmaları sonucunda onlara da bulaşıp ölmelelerine yol açarak yayılmıyordu; hastaların giysilerine, elledikleri, kullandıkları nesnelere dokunmanın da hastalığı yaydığı anlaşılıyordu. Şimdi söyleyeceklerime şaşacaksınız. Eğer birçokları gibi gözlerimle görmüş, sözüne güvenilir kişilerden duymuş olmasam, ben de zor inanır, hele yazmaya hiç kalkışmazdım. Sözünü ettiğim bulaşıcı hastalık, öyle doğal bir biçimde yayılıyordu ki, bulaşma yalnız insandan insana olmuyor, sık sık şaşırtıcı bir olayla karşılaşılıyordu. Bir vebalının, ya da vebadan ölen birinin eşyalarına insan türünün dışında bir canlı degecek olsa, hastalığı kapmakla kalmıyor, kısa süre içinde ölüp gidiyordu. Daha önce dediğim gibi, bakın bir gün gözlerimle neye tanık oldum. Bulaşıcı hastalıktan ölen bir garibin yırtık pırtık giysilerini sokağa atmışlardı. Giysilerin yanına gelen iki domuz, alışkanlıkları uyarınca, önce tırmaladılar giysileri, sonra dişleyip burunlarını sürttüler. Hemen ardından da zehirlenmiş gibi sendelediler, ölü olarak yığıldılar uğursuz giysilerin üstüne.

Bu olay olsun, aynı türden benzer ya da daha beter olaylar olsun, sağ kalanlarda değişik korkulara, kaygılara

yol açıyordu. Herkes aynı çirkin davranışı benimsiyor, hastalardan, eşyalardan uzak duruluyordu. Böyle davranınca, yaşamın güvence altına alındığına inanılıyordu.

Böylesine büyük bir tehlikeye karşı koyabilmek için, düzenli yaşamak, her türlü aşırılıktan kaçınmak gerektiğini öne sürenler oluyordu. Bunlar biraraya gelip başkalarıyla ilişkilerini kesiyorlardı. İçinde hiç hasta bulunmayan, daha rahat yaşanabilecek evlere kapanıyor, lezzetli yemekler yiyor, iyi şaraplar içiyor, eğlencenin her türlü-sünden kaçınıyorlardı; kimsenin kendileriyle konuşmasına izin vermiyor, ölüm ve hastalık konusunda dışarıdan gelebilecek haberlere kulaklarını tıkıyor, müzik dinlemekle, ellerinin altında ne varsa onunla yetiniyorlardı.

Kimileri ise tam tersini yapıyordu bunların. Kendini içkiye, eğlenceye vermenin, şarkı söyleyip sokaklarda avarelik etmenin, canlarının istediği her şeyi yapmanın, olup bitenleri alaya almanın böyle bir yıkıma karşı en iyi çare olduğuna inanıyorlardı. Dediklerini uygulamak için de, gece demeden, gündüz demeden meyhane meyhane dolaşiyor, içip içip sızarak kendilerini avutuyorlardı. İnsanlar yaşamak umudunu yitiriyordu, canından da, malından mülkünden de bezmeyen kalmamıştı. Evlerin çoğu sızdırmazdı; buralara yerleşen yabancılar eve sahip çıkıyor, onlar da ellerinden geldiğince hastalıktan kaçıyorlardı. Kenti saran bunca acı, bunca sıkıntı karşısında Tanrı'nın yasalarının da, insanların koydukları yasaların da geçerliği kalmamıştı. Yasaları koyanlar, uygulayanlar, tıpkı öteki insanlar gibi ölmüşler, hastalığın pençesine düşmüşler ya da yardımcısız kaldıkları için çalışamaz duruma gelmişlerdi. Bu nedenle herkes her aklına geleni yapabiliyordu.

*Kocası eve dönünce, Peronella sevgilisini bir fıçıya saklar. Kocasının fıçıyı sattığını öğrenince, kendisinin de sattığını, alıcının fıçının içine girip sağlam olup olmadığına bakmakta olduğunu söyler. Fıçıdan çıkan adam, fıçıyı kocaya temizlettikten sonra alıp götürür.**

Emilia'nın öyküsü kahkahalar atılarak dinlenmiş, herkes hortlak kovma duasının etkisini kabul etmişti. Öykü sona erince kral, Filostrato'dan öykü anlatmasını istedi. O da söze girdi:

Çok sevgili kadınlar, erkek milleti, özellikle de kocalarınız size öyle çok oyun oynuyorlar ki, bir kadının

* La Fontaine bu öyküden esinlenerek bir masal yazmıştır.

kocasına oyun oynadığını duyacak olursanız, yalnızca böyle bir işin olmasına sevinmekle, anlatılanları tatlı tatlı dinlemekle yetinmeyin. Erkeklerin, kadınların kendilerine karşılık verdiklerini anlamaları için, herkese anlatın bu olayı. Böyle davranmak yararınıza olur, çünkü yapacağı şeyi karşısındakinin de bildiğini bilen biri, kolay kolay onu aldatmaya kalkışmaz. Bugün ele aldığımız konuya ilişkin öykülerin erkeklerdeki etkisinin, kurbanı olacağınız kötü oyunları sınırlayacağından kim kuşku duyabilir? Bu öyküler, isterseniz sizlerin de, erkekler gibi oyun oynayabileceğinizi gösteriyor. Ben size, genç bir kadının, bilgili görgülü olmamasına karşın, bir çırpıda kocasını nasıl kandırarak zor bir durumdan kurtulduğunu anlatacağım.

Bundan kısa bir süre önce, Napoli'de yoksul adamın biri, Peronella adında güzel, sevimli bir kızla evlenmişti. Adam duvarcılık yapıyor, kadın yün eğiriyor, ellerine geçen para ile zar zor geçiniyorlardı. Günlerden bir gün, yakışıklı bir delikanlı Peronella'yı görüp çok hoşlandı ve sevdalandı. Ne yaptı etti, kadını razı edip onunla buluşmaya başladı. Birlikte olabilmek için bir yol bulmuşlardı. Kadının kocası her sabah erkenden kalkıp işe, ya da iş aramaya gidiyordu. Delikanlı gizlenip adamın evden çıktığını görüyordu. Avorio adındaki bu mahalle çok ıssız olduğu için, adam çıkar çıkmaz kadının evine giriyordu. Birçok kez böyle buluşmuşlardı.

Bir sabah Giannello Scrignario (delikanlının adı böyleydi) evde Peronella ile halvet olmuşken, gün boyunca eve hiç dönmeyen kocanın geri döneceği tuttu. Kapıyı içeriden kilitlemiş buldu. Kapıya vurdu. Bir yandan da

kendi kendine şöyle dedi: “Yüce Tanrım bana para pul vermedin ama hiç olmazsa namuslu mu namuslu bir karı verdin. Kimse gelip de rahatsız etmesin diye, ben gider gitmez kapıyı içeriden kilitlemiş.”

Kapıya vuruş biçiminden kocasının geldiğini anlayan Peronella şunları dedi:

“Yandık Giannel, mahvoldum. Kocam geldi. Tanrı belasını versin. Ne demeye geldi, bu saatte hiç gelmezdi. Belki de senin eve girdiğini görmüştür. Tanrı adına, şuradaki fiçinin içine giriver. Ben gidip kapıyı açayım. Bakalım, bu saatte niçin gelmiş eve.”

Giannelo hemen fiçinin içine girdi. Peronella gidip kapıyı açtı kocasına. Suratını asıp şunları dedi:

“Yeni âdet mi çıkarttın, bu saatte ne diye geldin eve? Anlaşılan bugün canın çalışmak istemiyor, aletlerini de eline alıp gelmişsin. Böyle yaparsan nasıl geçiniriz? Ekmek paramızı nasıl çıkartırız? Giysilerimi, pılı pırtımı rehine koymana izin vereceğimi mi sanıyorsun? Hiç olmazsa kandilde yakacak yağımız olsun diye, gece gündüz yün eğirmekten tırnaklarımın etleri söküldü. Konu komşunun diline düştüm, acıyorlar hâlime. Bir de senin yaptığına bak, çalışacak yerde elini kolunu sallayarak eve dönüyorsun.”

Bunları dedikten sonra ağlayarak söylenmeyi sürdürdü:

“Başıma gelenlere bakın. Ne kör talihim varmış. Gelmez olsaymışım dünyaya. Sen akıllı uslu delikanlıyı bırak, karısını umursamayan bu herifle evlen! Başka kadınlar sevgilileriyle gönül eğleniyorlar, her birinin iki, üç sevgilisi var, keyiflerine bakıp ayı kocalarına güneş diye yutturuyorlar. O taraklarda bezim yok benim. Bu

yüzden çile çekiyorum ya. Bilmem niye, ben de herkes gibi bir sevgili bulmuyorum. Bak kocacığım, kötülük yapmak istesem, ben de birini bulurum hemen. Beni seven, benden hoşlanan bir sürü erkek var. Para, giysi, mücevher öneriyorlar. Ama gönlümü çelemiyorlar, çünkü helal süt emdim ben. Ama sen, işinin başında olacak yerde, dönüp eve geliyorsun.”

Kocası karşılık verdi:

“Kadın, Tanrı adına sıkma canını. Senin kıymetini biliyorum. Bu sabah bir kez daha anladım. İşe gittim gitmesine. Benim bilmediğim gibi, sen de bilmiyorsun, bugün ermiş Galeone yortusu, tatil. Bu nedenle bu saatte eve döndüm. Bu arada bir aylık ekmeğimizi de sağlamanın yolunu buldum. Yanımda gördüğün şu adama fıçıyı sattım. Nereye koyacağımızı bilemiyorduk, ayağımıza dolaşıyordu. Beş florine sattım.”

Peronella çıkıştı:

“Yüreğime oturacak. Güya erkek olacaksın, her yere girip çıkıyorsun. Her şeyin ederini bilmen gerek. Fıçıyı beş florine satmaya kalkıyorsun. Sokak kapısından dışarı adım atmamış kadın hâlimle, yedi florine adamın birine sattım, nereye koyacağımızı bilemediğimiz fıçıyı. Sen gelmeden az önce, sağlam mı değil mi diye bakmak için fıçının içine girdi.”

Bu sözleri duyan kocası çok sevindi. Fıçı için gelmiş olan adama döndü:

“Sana uğurlar olsun arkadaş” dedi. “Duydun, karım yedi florine satmış. Sen beşten fazlasını vermedin.”

Adam “Hayırlı olsun!” deyip gitti. Peronella kocasına şunları dedi:

“Madem eve geldin, yukarı çık da, adamla işi bitir.”

Korkulacak bir şey var mı diye kulakları kırışte olan Giannello, Peronella'nın sözlerini duyunca hemen fıçıdan dışarı fırladı. Kadının kocasının döndüğünü duymamış gibi:

“Nerelerdesin be kadın?” dedi.

Yukarıya çıkmış olan kadının kocası karşılık verdi:

“Geldim işte, ne istiyorsun?”

“Sen de kimsin? Fıçı için pazarlık ettiğim kadını istiyorum ben” dedi Giannello.

Adam:

“Kocasıyım, benimle konuşabilirsin” dedi.

Bunun üzerine Giannello şunları dedi:

“Fıçı sağlama benziyor. Ama içine kirli şeyler koymuşsunuz. Her tarafı kir pas içinde. Tırnaklarımla kazıdım, çıkartamadım. Temizlenmezse almam.”

Peronella araya girdi:

“Bunun için işi bozacak değiliz ya; kocam tertemiz yapar.”

“Elbette” dedi kocası.

Aletlerini yere bıraktı, gömleğini çıkarttı, bir mum yaktırdı. Raspasını alıp fıçının içine girdi, kazımaya koyuldu. Peronella kocasının ne yaptığını görmek ister gibi başını fıçının oldukça dar ağzına dayadı, bir kolunu bir omuzunu fıçının içine sarkıttı. Konuşmaya koyuldu:

“Şurayı kazı, şurayı da. Bak orada kir kaldı.”

Kadın kocasının çalışmasını yönlendirirken, kadının kocası geri geldiği için o sabah isteğine erişememiş olan Giannello, karşısına çıkan bu olanaktan yararlanamazlık

etmedi. Fıçının ağzını olduğu gibi örten kadına yaklaştı. Uçsuz bucaksız çayırlarda Partia* kısraklarına saldıran, sevda ateşi ile tutuşmuş, dizginlerinden boşanmış atlar gibi kavradı onu. Gençliğinin hakkını verdi. Doyuma ulaştığında fıçı da temizlenmişti. Kadından ayrıldı. Peronella başını fıçının ağzından çekince kocası dışarı çıktı. Peronella Giannello'ya:

“Şu mumu al da, bak bakalım istediğin gibi olmuş mu” dedi.

Giannello fıçının içine baktı, her şeyin istediği gibi olduğunu, beğendiğini söyledi. Yedi florini verip fıçıyı evine gönderdi.